

פרוזבול בסוף ששית או שביעית

ראה טו, א-ב

א מקץ שבע-שנים תעשה שמטה.

ב וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא-יגש את-רעהו ואת-אחיו כי-קרא שמטה לה'.

משנה שביעית פ"י

ב והמוסר שטרותיו לבית דין, אינן משמטין.

ג פרוזבול אינו משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברין על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגוי' התקין הלל פרוזבול.

ד זה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.

תוספתא שביעית פ"ח הי"א

אימתי כותבין פרוזבול ערב ראש השנה של שביעית [ויש גורסים: של מוצאי שביעית].

גיטין לו, א

ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא. אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ותקינן רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול.

מכות ג, ב

א"ר יהודה אמר שמואל המלוה את חברו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש ... ואמר רב יהודה אמר שמואל האומר לחבירו ... על מנת שלא תשמטני בשביעית אין שביעית משמטתו ... תנא המלוה את חברו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מלי יום.

רש"י שם

מוסר שטרותיו לב"ד הוא פרוזבול שהתקין הלל, שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.

תוס' שם

ולא נראה, דהא במסכת שביעית (פ"י מ"ב) תני המוסר שטרותיו לבית דין, והדר קתני פרוזבול אינו משמט, אלמא תרי מילי נינהו, לכך נראה דתרי מילי נינהו ומוסר שטרותיו לב"ד מדאורייתא אינו משמט.

רא"ש גיטין פרק ד

יח ותניא בתוספתא (דשביעית פ"ח) אימתי כותבין עליו פרוזבול ער"ה של שביעית והוא הדין קודם ולא בא למעט אלא בשנה שביעית. ואף על גב דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפי' הכי אין כותבין פרוזבול.

כ והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אף על פי שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש הטעם ע"פ המקראות מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו, מפשטיה דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמיטה שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו, אבל מיד כשהתחלה שנת השמיטה אין בית דין בודקין לגבות שום חוב וגם המלוה בעצמו אין לו ליגוש הלוא דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמטה לה' מיד שנכנסה השמיטה לא יגוש, אבל אם יפרע הלוא מעצמו אין צריך לומר משמט אני. וכמו שאין נזקקין לגבות החוב כך אין נזקקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית.

שו"ת הרשב"א, המיוחסות לרמב"ן, סי' צח

מה שכתב הרב בעל העטור ז"ל דאין כותבין פרוזבול משנכנסה שביעית ... גירסא משובשת נזדמנה לו ... והיא שנויה בתוספתא פרק אחרון של שביעית, והכי תניא התם בנוסחא דוקני: אימתי כותבין פרוזבול ערב ראש השנה של מוצאי שביעית ... ובנוסחאות הרב ז"ל היה כתוב ערב ר"ה של שביעית ... אחר כך בדקתי אחר פירוש המשניות לרבינו שמשון ז"ל, ומצאתי שגם הוא הביא התוספתא כנוסחא שכתבתי, וזה נכון.

טור חו"מ סימן סז

ואין כותבין אותו אלא עד סוף שנה ששית. נכנסה שנה שביעית אף על פי שאין משמטת עדיין אלא בסופה אפילו הכי אין כותבין אותו.

שולחן ערוך חו"מ סימן סז

יט זהו גופו של פרוזבול, מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.

ל אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך המלוה את חבירו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה בבית דין, וכשתשקע חמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.

שוע"ר הלכות הלואה

יד ואם הלוחו סתם בלא זמן, סתם הלואה היא לי יום, ואינו יכול לתובעו קודם לי יום.

לד שמטת כספים בשביעית נוהגת בזמן הזה מדברי סופרים בארץ ובחוץ לארץ.

וכשראו חכמים שנמנעו העם מלהלות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגו' עמדו ותקנו פרוזבול. דהיינו שימסור המלוה את חובו לבית דין, אף על פי שאינו מוסר להם שטרו אלא שאמר להם לפני השמטה הריני מוסר לכם חובי שאגבנו כל זמן שארצה, וכשאומר דברים הללו עשאו חכמים כאילו מסר שטרו לבית דין. והמוסר שטרו לבית דין לפני השמטה ואומר להם אתם גבו לי חובי אין שביעית משמטת מן התורה שנאמר לא יגוש את רעהו וזה אינו צריך ליגוש שהבית דין נוגשים בשבילו חוב זה שכבר נמסר להם לפני השמטה.

לה ועכשיו לא נהגו בפרוזבול במדינות אלו שנתנו טעם למנהג לומר שכיון שנהגו כן לגבות כל חוב בלא פרוזבול אחר השביעית והלוה יודע מזה הרי זה כאילו התנה עמו המלוה בשעת הלואה על מנת שלא ישמיט הלוה חוב זה לעולם ואפילו בשביעית שנמצא שחייב עצמו בממון שלא חייבתו התורה שתנאו קיים וחייב מן התורה. אבל כל ירא שמים יחמיר לעצמו לעשות פרוזבול שהוא דבר שאין בו הפסד וקל לתקן לקבץ שלשה אנשים כשרים שהם בית דין ולומר להם הריני מוסר לכם כל חובות שיש לי שאגבה אותם כל זמן שארצה.

לו וזמן הפרוזבול הוא לכתחילה בסוף הששית לפני ראש השנה של שביעית שאף ששביעית אינה משמטת אלא בסופה שנאמר מקץ שבע שנים תעשה שמטה יש אומרים שמשנכנסה שנת השביעית אסור לתבוע חוב שנאמר לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה' מיד שקרא שמטה לה' לא יגוש אלא כשהלוה פורע לו מעצמו אינו צריך לומר משמט אני כמו שצריך לומר אחר שביעית שנאמר וזה דבר השמטה שמוט וגו' שצריך לדבר השמטה השמטה בפה וזהו מקץ שבע שנים (רא"ש. טור).

ואם לא עשה פרוזבול בסוף ששית יעשה בשביעית עד ראש השנה של מוצאי שביעית (רמב"ם. שו"ע).

לט המלוה את חבירו וקבע לו זמן אחר שביעית אינה משמטתו שאין אני קורא בו לא יגוש בשביעית הואיל ולא הגיע עדיין.

תורת מנחם כרך ו, תשי"ב ח"ג ע' 189

לאחר תפלת שחרית וסדר התרת נדרים – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שעומדים אנו בסיומה של שנת השמיטה – צריכים לומר גם את נוסח הפרוזבול שהובא בשו"ע רבינו הזקן: "הריני מוסר לכם כל החובות שיש לי שאגבה אותם כל זמן שארצה".

תורת מנחם כרך כו, תשי"ט ח"ג ע' 243

שנה זו היתה גם שנת השמיטה. והנה, אף שלדעת אדמו"ר הזקן "זמן הפרוזבול הוא לכתחילה בסוף הששית לפני ר"ה של שביעית", ובדאי עשו כן, מכל מקום, הרי במשך השנה השביעית ניתוספו עוד חובות.

אוצר מנהגי חב"ד, אלול ע' מא

בערב ר"ה תשל"ד ובערב ר"ה תשמ"א לא אמר הרבי את נוסח הפרוזבול.

בערב ר"ה תשמ"ח שוב אמר את נוסח הפרוזבול, ואמר אז טעמו, שרוצה לצאת גם ידי הדיעה שצריך לעשותו בסוף שביעית.

במענה לשאלה, כשעושין פרוזבול בסוף השנה השישית, מה עם ההלוואות של השנה השביעית, השיב כ"ק אדמו"ר זי"ע (בד' תשרי תשי"ט): אלו שקבעו זמן לפרעון, אין שמיטה משמטת (באם הזמן באמצע השנה – הרי זה תנאי מפורש על-מנת שלא ישמיט, כשו"ע אדמו"ר הזקן סעיף לה). ושכלי קביעות זמן ולווה יותר משלושים יום לפני סוף שנת השמיטה – יעשה פרוזבול בשביעית. וצל"ע לדעת הרא"ש והטור, הלוואות אלו מאי תקנתן, כיון שלדיהו אין כותבין פרוזבול בשביעית.